

Презентація результатів аналізу
судової практики України щодо
оскарження і дій та бездіяльності
органів виконавчої влади та
місцевого самоврядування, пов'
язаних із застосуванням Закону
«Про об'єднання громадян»

*Доповідач: Тетяна Яцків, Центр громадської
адвокатури*

Адвокатування проекту Закону України
Про громадські організації

Яке має значення судова практика законотворчості?

- Сигналізує про наявність проблем у правовому регулюванні відносин
- Практичний, а не теоретичний аспект проблем
- Приклад на ситуаціях, які насправді мали місце
- Рішення суду – це офіційний документ, в якому зафіксовано порушення права або відсутність такого порушення
- Дає матеріал для аналізу наявних проблем у певній сфері правового регулювання та пошуку їхнього вирішення

Інформація про дослідження

- Мета моніторингу – визначити стан застосування законодавства про громадські організації, з'ясувати проблеми застосування, з якими найчастіше стикаються організації та які стають предметом судового розгляду, шляхом пошуку, збору та аналізу рішень судів України.
- Учасники: Український незалежний центр політичних досліджень, Програма правової підтримки НУО Центру громадської адвокатури, Мережа розвитку європейського права.
- Моніторинг та аналіз судової практики, підготовку матеріалів здійснено у рамках проекту "Покращення законодавчого середовища для громадянського суспільства в Україні", що реалізовується за спільної підтримки Міністерства закордонних справ Данії та Програми Розвитку ООН у рамках проекту "Розвиток громадянського суспільства".

Судові рішення, які стали предметом аналізу

- Досліджувались рішення, які перебувають у відкритому доступі в ЄДРСР, стосуються громадських організацій, засновників організацій, які реалізують право на об'єднання в різних регіонах України.
- Загалом експерти дослідили більше 300 судових рішень, з них 80 описані у самому дослідженні.
- Найбільша частка рішень стосується легалізації та державної реєстрації громадських організацій (30%), оподаткування та звітності громадських організацій (40%).
- Досить багато із них є типовими, проте нерідко можна спостерігати в аналогічних справах зовсім інші судові рішення.
- *Умовно проаналізовані судові рішення умовно поділено на групи:*
 1. Легалізація та державна реєстрація громадських організацій.
 2. Діяльність громадських організацій.
 3. Оподаткування та звітність громадських організацій.
 4. Державний контроль за діяльністю громадських організацій.
 5. Рішення міжнародних судових інстанцій захисту прав людини.

Легалізація та державна реєстрація громадських організацій

Проблеми, які мають місце у застосуванні ЗУ “Про об’єднання громадян”:

1. Адміністративна відповідальність за участь чи керівництво ГО, яка не є легалізована або якій відмовлено у легалізації. Обов’язковість легалізації ГО навіть без правосуб’єктності.
2. Відмови у легалізації ГО шляхом повідомлення.
3. Труднощі визначення органу легалізації, у т.ч. спори між самими органами легалізації.
4. Суперечність законодавства та різні процедури легалізації та реєстрації, визначені Законом «Про об’єднання громадян», Положенням про легалізацію об’єднань громадян та Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» .

Легалізація та державна реєстрація громадських організацій

5. Експертиза документів на суперечність з-ву не обмежується законодавством.
6. Підстави відмови у легалізації не відповідають закону, широкий розсуд для органів легалізації у здійсненні легалізації.
7. У законодавстві України чітко не визначено, за яких умов громадська організація може бути включена у Реєстр неприбуткових організацій (залежність від положень в установчих документах ГО).
8. Суперечність положень Закону «Про об'єднання громадян» та Закону «Про оподаткування прибутку підприємств» (Податкового кодексу), що стосується діяльності неприбуткових організацій.

Діяльність громадських організацій

1. Закон України «Про об'єднання громадян» визначає права громадських організацій (ст.20), водночас інші закони, які регулюють порядок їхньої реалізації, можуть містити інші умови чи особливості.
2. Обмежене право ГО здійснювати господарську діяльність.
3. Символіка організацій повинна бути обов'язково зареєстрована, за порушення можуть застосовуватись санкції.
4. Процедура реєстрації символіки є громіздкою, підготовка пакету документів вимагає багато затрат, підстави відмови тлумачаться дуже широко. Водночас у результаті цієї процедури такий об'єкт права інтелектуальної власності громадської організації не отримує правового захисту.

Оподаткування громадських організацій

- ГО та ін. НПО не мають права перейти на спрощену систему оподаткування.
- Оподаткування ПДВ благодійної допомоги залежить від орг.-пр. форми надавача (тільки БО)
- Реалізація товарів, робіт і послуг у рамках основної діяльності ГО за цінами нижче звичайних не звільняє організації від податкових зобов'язань як податкових агентів фізичних осіб, які отримують дохід у вигляді знижки зі звичайних цін
- Збір благодійних внесків без подання платіжних документів ГО чи ін. НПО призводить до значних фінансових санкцій, що ускладнює збір коштів через скриньки, смс тощо
- Податкова знижка (податковий кредит) на доходи ФО, до якої включаються суми внесків на користь ГО чи ін. БО, не може перевищувати суми доходу одержаного у вигляді зарплати
- Декларування фізичною особою сум одержаної благодійної допомоги призводить до оподаткування допомоги
- Повернення благодійних внесків до ГО чи ін. НПО призводить до збільшення податкових зобов'язань організацій або осіб, які сплатили такі внески
- Орендна плата за орендовані НПО земельні ділянки державної або комунальної власності включається до складу податкових платежів, і заборгованість по орендній платі включається до складу податкових зобов'язань

Державний контроль за діяльністю громадських організацій

1. Планові та позапланові перевірки органів легалізації зберігаються як засоби контролю д-ви за діяльністю ГО.
2. Перевірки застосовуються (чи можуть застосовуватись) органам влади для тиску на громадські організації.
3. За допомогою державного контролю створюються умови для втручання у внутрішню діяльність організацій, питання, які б мали контролюватись та вирішуватись членами громадської організації, а не органами влади. «Суспільна небезпечність» таких порушень та шкода є нижчою, аніж негативні наслідки для реалізації свободи об'єднання.
4. Органи легалізації можуть у будь-який час за допомогою перевірки та повноважень, передбачених ст. 25 З-ну, ініціювати «перегляд» статуту організації, виносити вимоги вносити зміни, у разі невиконання – ініціювати позов до суду про примусовий розпуск організації.

людини у справі *Корецький та ін.* проти України

- Положення ЗУ «Про об'єднання громадян», які визначають реєстрацію організацій, є недосконалыми та невизначеними для того, щоб бути зрозумілими, та надають широку можливість розсуду органам влади у тому, чи реєструвати організації.
- Збереження територіальних статусів та пов'язаних із ними обмежень порушує право на свободу об'єднання. Як приклад - необґрунтоване обмеження ГО із місцевим статусом у праві створювати відокремлені підрозділи (представництва, філії, осередки тощо) в інших областях та містах.
- Органи легалізації (державної реєстрації) відмовляють в реєстрації ГО, якщо в установчих документах передбачається положення, які пов'язані із господарською діяльністю, способом відмінним від положень ст. 24 З-ну.

Загальні рекомендації щодо принципів проектування закону “Про громадські організації”

- При проектуванні Закону не включати у нього норми, які стосуються питань неприбутковості та оподаткування. Якщо існує потреба змінити ці норми – вносити зміни до ПК та відповідного з-ва про оподаткування.
- Уникати дублювання чи передбачення відмінних процедур реєстрації юридичних осіб (вони визначені Законом «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»).
- Враховувати при проектуванні змін чи законів, які стосуються посилення прав та можливостей ГО, що вони мають вноситись у законодавчі акти, які регулюють відповідні відносини (наприклад, ЦК, КАСу, ЦПК, закони про доступ до інформації тощо).
- Комплексне бачення – внесення змін до актів, щоб закон почав діяти.
- Уникати відсилок до підзаконних актів.
- Загально-дозвільний принцип у діяльності ГО.
- Базуючись на Рекомендаціях РЄ, Рішенні Європейського суду.
- Не стимулювати прийняттям негативних наслідків для ГО, які уже зареєстровані та працюють.

Рекомендації щодо окремих аспектів

- скасувати ві-сть ст. 186-5 КпАП, за керівництво чи участь у діяльності не легалізованих ГО, також тих, яким відмовлено у легалізації,
- вилучити такий етап реєстрації як «легалізація» ГО,
- визначити, що реєстрація здійснюється виключно держреєстраторами,
- визначити, що держреєстрація ГО здійснюється у порядку, передбаченому ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»,
- якщо мають бути критерії неприбутковості в установчих документах –мають бути чітко визначити у податковому законі,
- встановити добровільність реєстрації символіки ГО,
- скасувати положення, які надають права органам легалізації ініціювати та здійснювати перевірки діяльності ГО на предмет відповідності з-ну та статуту,

Рекомендації щодо окремих аспектів

- *посилити гарантії участі членів ГО в управлінні,*
- *вилучити положення, які встановлюють особливі підстави застосування санкцій та примусового розпуску, поширити з-ні положення, які визначені для юросіб,*
- *усунути відмінності у процедурі державної реєстрації припинення ГО порівняно із іншими юрособами,*
- *внести зміни до Закону України «Про об'єднання громадян» (статті 24), скасувавши обмеження щодо господарської діяльності ГО тільки через створення інших юросіб,*
- *скасувати територіальні статуси громадських організацій у з-ві України,*
- *вилучити норми про місцеві осередки, натомість ГО (навіть із місцевим статусом), як і всі інші юрособи, повинні мати можливість на підставі ЦК створювати, ліквідовувати філії та представництва, відокремлені структурні підрозділи.*

Дякуємо за увагу!